arXiv:1509.08070v1 [math.CA] 27 Sep 2015

УДК 517.5

Один кубічний 3-монотонний сплайн
One cubic 3-monotone spline

Г.А.Дзюбенко
G.A.Dzyubenko
dzyuben@gmail.com
Міжнародний математичний центр ім. Ю.О.Митропольського НАН України

Abstract. For any 3-monotone on $[a,b]$ function f (its third divided differences are nonnegative for all choices of four distinct points, or equivalently, f has a convex derivative on (a,b)) we construct a cubic 3-monotone (like f) spline s with $n\in\mathbb{N}$ "almost" equidistant knots a_j such that

$$\|f-s\|_{[a_j,a_{j-1}]}\le c\,\omega_4\left(f,(b-a)/n,[a_{j+4},a_{j-5}]\cap[a,b]\right),\quad j=1,...,n,$$

where c is an absolute constant, $\omega_4\left(f,t,[\cdot,\cdot]\right)$ is the 4-th modulus of smoothness of f, and $||\cdot||_{[\cdot,\cdot]}$ is the max-norm.

Анотація. Для будь-якої 3-монотонної на $[a,b]$ функції f (її третя розділена різниця невід'ємна для всіх наборів з чотирьох різних точок, або еквівалентно, f має опуклу на (a,b) похідну), побудувано кубічний 3-монотонний (як і f) сплайн s з $n\in\mathbb{N}$ "майже" рівновіддаленими вузлами a_j такий, що

$$\|f-s\|_{[a_j,a_{j-1}]}\le c\,\omega_4\left(f,(b-a)/n,[a_{j+4},a_{j-5}]\cap[a,b]\right),\quad j=1,...,n,$$

де c – абсолютна стала, $\omega_4\left(f,t,[\cdot,\cdot]\right)$ – 4-й модуль гладкості f і $||\cdot||_{[\cdot,\cdot]}$ – рівномірна норма.

Аннотация. Для любой 3-монотонной на $[a,b]$ функции f (ее третья разделенная разность неотрицательна для всех наборов из четырех разных точек, или эквивалентно, f имеет выпуклую на (a,b) производную), построен кубический 3-монотонный (как f) сплайн s с $n\in\mathbb{N}$ "почти" равноудаленными узлами a_j такой, что

$$\|f-s\|_{[a_j,a_{j-1}]}\le c\,\omega_4\left(f,(b-a)/n,[a_{j+4},a_{j-5}]\cap[a,b]\right),\quad j=1,...,n,$$

где c – абсолютная постоянная, $\omega_4\left(f,t,[\cdot,\cdot]\right)$ – 4-й модуль гладкости f и $||\cdot||_{[\cdot,\cdot]}$ – равномерная норма.

AMS classification : 41A10, 41A17, 41A25, 41A29.
Key words and phrases : 3-monotone spline approximation, uniform estimates

§1. Вступ

Нахай $C := C[a,b]$ – простір неперервних на $[a,b]$ функцій $f : [a,b] \to \mathbb{R}$ з рівномірною нормою $\|f\| := \|f\|_{[a,b]} := \max\limits_{x\in[a,b]} |f(x)|$, $C^q := \{f : f^{(q)} \in C\}$, $q \in \mathbb{N}$, і нехай $\Delta^3 := \Delta^3[a,b]$ – множина функцій $f \in C$, що мають невід'ємну третю розділену різницю в усіх наборах з чотирьох різних точок. Зауважимо, що якщо $f \in \Delta^3$, то $f \in C^1$ і f' опукла на (a,b). Функції з Δ^3 називаються *3-монотонними.* Також, якщо $f \in C$ є тричі неперервно диференційованою на (a,b), то $f \in \Delta^3$ тоді і тільки тоді, коли $f'''(x) \geq 0,\ x \in (a,b)$.

У статті йдеться про наближення $f \in \Delta^3$ кубічним сплайном, який теж з Δ^3. А саме, ми доводимо Теорему 1.

Теорема 1. *Нехай $\{a_j\}_{j=0}^n$ – набір рівновіддалених точок відрізку $[a,b]$, а саме $a = a_n < a_{n-1} < ... < a_0 = b,\ h := (b-a)/n$. Якщо функція $f \in \Delta^3$, то існують набір $\{b_j\}_{j=0}^n$ точок $[a,b]$ такий, що*

$$|a_j - b_j| \leq 3h/2, \quad |b_j - b_{j-1}| \geq h/2,$$

і кубічний сплайн $s \in C^1$ з вузлами в точках b_j такий, що

$$s \in \Delta^3, \tag{1}$$

$$\|f - s\|_{[a_j, a_{j-1}]} \leq c\,\omega_4\left(f, h, [a_{j+4}, a_{j-5}] \cap [a,b]\right), \quad j = 1, ..., n, \tag{2}$$

а отже,

$$\|f - s\| \leq c\,\omega_4\left(f, h, [a,b]\right), \tag{3}$$

де $\omega_4(f,t,[\cdot,\cdot])$ – 4-й модуль гладкості f, $a_\nu = a,\ \nu > n$, та $a_\nu = b,\ \nu < 0$.

Тут і надалі c позначають додатні абсолютні сталі, що можуть бути різними, навіть, якщо вони стоять в одному рядку.

Теорема 1 є частинним випадком [1], де, зокрема, побудовано і сплайн для оцінки з модулем гладкості Дітціана-Тотіка 4-го порядку. В статті, пропонується простіша, ніж у [1], конструкція сплайна. Він, на відміну від [1], представлений сумою усічених степеневих функцій, а отже, може бути використаний для побудови 3-монотонного многочлена, що наближатиме функцію як у (3).

Зауважимо, що навіть питання про справджуваність поточкового аналогу (3), тобто оцінки

$$|f(x) - s(x)| \leq c\,\omega_4\left(f, \frac{1}{n^2} + \frac{\sqrt{1-x^2}}{n}, [-1,1]\right), \quad x \in [-1,1], \tag{4}$$

є на сьогодні відкритим для 3-монотонного наближення (здається, що відповідь тут буде негативною, а функція $x^2\mathrm{sign}(x) \in \Delta^3$ буде контрприкладом, хоча ми не приділяємо цьому уваги у статті). Також зауважимо, що неможливо замінити ω_4 на $\omega_k,\ k > 4$, у (3) (див. Шведов [2]). Більш того, відповідні оцінки для 3-монотонного

наближення у L_p нормі з $p < \infty$, не є вірними навіть з ω_3 замість ω_4 (див. Коновалов, Левіатан [3] і Бондаренко, Примак [4, Зауваження 5]).

Що стосується q-монотонного наближення з $q > 3$, то тут (3) невірне також, навіть з ω_3 замість ω_4 (див. [1, Теорема 7.4]), хоча для 1-монотонного і 2-монотонного наближень відповідні оцінки справджуються. Таким чином, можна сказати, що оцінка (3) є "граничною" між позитивними і негативними випадками у формозберігаючому наближенні, що розглядається. Розгорнутий огляд тематики див. в роботі Копотун, Левіатан, Примак, Шевчук [5].

Зауваження 1. Сплайн s, з Теореми 1, інтерполює f у a і b, але, взагалі кажучи, це не інтерполяційний (у своїх вузлах) сплайн степеня 3. Грубо кажучи, лише "мала" частина його вузлів залежить від f, тоді як решта є точками розбиття a_j. Крім того, точки a_j можуть бути "майже рівновіддаленими", див. Зауваження 2 у кінці статті.

Історія 3-монотонного наближення сплайнами є наступною. Позначимо

$$I := [-1, 1], \quad \|\cdot\| := \|\cdot\|_I, \quad \omega_4(f, t) := \omega_4(f, t, I), \quad \rho_n(x) := \frac{1}{n^2} + \frac{\sqrt{1-x^2}}{n}.$$

Нехай $[a, b] = I$. Для $f \in \Delta^3 \cap C^2$, Коновалов і Левіатан [6] були першими, хто побудував квадратичний сплайн $s_1 \in \Delta^3$ з n рівномірними вузлами такий, що

$$\|f - s_1\| \le c\, n^{-2} \omega_1(f'', 1/n).$$

Примак [7] для $f \in \Delta^3$ побудував квадратичний сплайн $s_2 \in \Delta^3$ з n довільними фіксованими вузлами такий, що, зокрема, для рівномірних вузлів

$$\|f - s_2\| \le c\, \omega_3(f, 1/n).$$

З результів Шевчука [8], Левіатана і Примака [9, 10] випливає існування двох сплайнів s_3 і s_4 з $\Delta^3 \cap C^3$, обидва степеня 4 з n рівномірними вузлами, таких, що

$$\|f - s_3\| \le c\, n^{-3} \omega_2(f''', 1/n), \quad n > 4, \quad f \in \Delta^3 \cap C^3,$$

$$\|f - s_4\| \le c\, n^{-1} \omega_4(f', 1/n), \quad n > N(f), \quad f \in \Delta^3\ (\subset C^1),$$

де $N(f)$ є сталою, що залежить від f. Зазначимо, що остання нерівність є, взагалі кажучи, не вірною для всіх $n > 4$.

Нещодавно Бондаренко, Левіатан і Примак [11] довели першу (і, мабуть, остаточну за порядком наближення) поточкову оцінку

$$|f(x) - S(x)| \le c\, \omega_3(f, \rho_n(x)), \quad x \in I,$$

з S, що є 3-монотонним квадратичним сплайном по n-му чебишевському розбитті, і з S, що є 3-монотонним многочленом степеня $\le n$.

§2. Допоміжні факти.

2.1. Нехай $\{a_j\}_{j=0}^n$ є множиною з $n+1$ фіксованих точок $a_j:\ a=a_n<a_{n-1}<...<a_1<a_0=b,\ \ n\in\mathbb{N}$. Для кожного $j=q,...,n,\ q\in\mathbb{N},\ q\le n$, нехай $L_q(x;a_j;g):=L(x;a_j,...,a_{j-q};g)$ позначає многочлен Лагранжа степеня $\le q$, який інтерполює $g\in C$ у $a_j,...,a_{j-q}$.

Покладемо

$$S_q:=S_q(x):=\begin{cases} L(x;a_q,...,a_0;g), & x\in[a_q,b],\\ L(x;a_j,...,a_{j-q};g), & x\in[a_j,a_{j-1}),\ \ j=q+1,...,n.\end{cases} \tag{5}$$

Для кожного $j=q,...,n$, позначимо

$$\Psi_q(x,a_j):=\begin{cases} 0, & \text{якщо}\quad x\le a_j,\\ \prod\limits_{k=j-q+1}^{j}(x-a_k), & \text{якщо}\quad x>a_j,\end{cases}\qquad \Psi_q(x,a_{q-1}):\equiv 0.$$

Твердження [12]. *Неперервний сплайн S_q має на $[a,b]$ наступне представлення*

$$S_q(x)=L_q(x;a_n;g)+\sum_{j=q}^{n-1}[a_{j+1},a_j,...,a_{j-q};g](a_{j-q}-a_{j+1})\Psi_q(x,a_j),$$

або еквівалентно,

$$S_q(x)=L_{q-1}(x;a_n;g)+\sum_{j=q}^{n}[a_j,a_{j-1},...,a_{j-q};g]\left(\Psi_q(x,a_j)-\Psi_q(x,a_{j-1})\right),$$

де квадратні дужки позначають розділені різниці g.

Для спрощення і не зменьшуючи загальності, далі будемо розглядати $[a,b]=I$. Також, замість фігуруючих вище довільних фіксованих точок $\{a_j\}_{j=0}^n$ і замість рівновіддалених точок $\{a_j\}_{j=0}^n$ у Теоремі 1, надалі візьмемо рівновіддалені, або "майже рівновіддалені" точки $\{x_j\}_{j=0}^n,\ n\ge 3,\ -1=x_n<x_{n-1}<...<x_0=1$. Позначимо

$$I_j:=I_{j,n}:=[x_{j,n},x_{j-1,n}],\quad h_j:=h_{j,n}:=x_{j-1,n}-x_{j,n},\quad j=1,...,n.$$

Для $a\in I$, покладемо

$$\chi(x,a):=\begin{cases}0, & \text{якщо}\quad x\le a,\\ 1, & \text{якщо}\quad x>a,\end{cases}\qquad (x-a)_+^r:=(x-a)^r\,\chi(x,a),\quad r\in\mathbb{N}.$$

Будемо використовувати Твердження [12] тільки для $q=3$ і $\{x_j\}_{j=0}^n$. Тобто

$$\Psi_3(x,x_j)=(x-x_j)(x-x_{j-1})(x-x_{j-2})\chi(x,x_j)$$

і

$$S_3(x) = L_3(x; x_n; g) + \sum_{j=3}^{n-1} [x_{j+1}, x_j, x_{j-1}, x_{j-2}, x_{j-3}; g](x_{j-3} - x_{j+1})\Psi_3(x, x_j), \quad (6)$$

або еквівалентно,

$$S_3(x) = L_2(x; x_n; g) + \sum_{j=3}^{n} [x_j, x_{j-1}, x_{j-2}, x_{j-3}; g] \left(\Psi_3(x, x_j) - \Psi_3(x, x_{j-1})\right). \quad (7)$$

Нагадаємо, якщо $g \in \Delta^3$, то $[a, b, c, d; g] \geq 0$ для будь-яких різних a, b, c і d. Зауважимо, що $S_3 \notin \Delta^3$ навіть якщо $g \in \Delta^3$.

Будемо використовувати без спеціальних посилань нерівність Уітні $\|g - l_3\|_{[a,b]} \leq \omega_4\left(g, (b-a)/4, [a, b]\right)$, $a < b$, де l_3 – многочлен Лагранжа, що інтерполює g у a, $a + \frac{b-a}{3}$, $b - \frac{b-a}{3}$ і b. Зразу відзначимо, що нерівності

$$\|g - S_3\|_{I_j} \leq c\, \omega_4\left(g, h_j, [x_j, x_{j-3}]\right), \quad j = 1, ..., n, \quad (8)$$

випливають з (5) ($x_{-1} := x_{-2} := 1$).

2.2. Доведемо допоміжну Лему 1, яка складає і самостійний інтерес, якщо розглядається функція f з невід'ємними розділеними різницями порядку q, $q \geq 3$. Для спрощення сформулюємо і доведемо Лему 1 для $q = 3$. Позначимо

$$\delta_j := \delta_j(f) := [x_{j+1}, x_j, x_{j-1}, x_{j-2}, x_{j-3}; f], \quad j = 3, ..., n-1.$$

$$\Delta_j := \Delta_j(f) := [x_j, x_{j-1}, x_{j-2}, x_{j-3}; f], \quad j = 3, ..., n.$$

Для спрощення позначень у Лемі 1, обмежимо j значеннями $\{5, 4, 3\}$ і нехай $x_5 < x_4 < ... < x_0$ – будь-які фіксовані точки з $\{x_j\}_{j=0}^n$.

Lemma 1. *Якщо $f \in \Delta^3$, то*

$$(x_1 - x_4)(x_2 - x_3)\Delta_4 \leq (x_2 - x_5)(x_3 - x_4)\Delta_5 + (x_0 - x_3)(x_1 - x_2)\Delta_3 +$$

$$+2\left|\sqrt{(x_2 - x_5)(x_2 - x_4)\Delta_5(x_0 - x_3)(x_1 - x_3)\Delta_3}\right| =: A + 2B. \quad (9)$$

Більш того, якщо $\Delta_5 \leq \Delta_4 \geq \Delta_3$, то

$$(x_1 - x_4)(x_2 - x_3)\Delta_4 \geq \max\big\{(x_0 - x_3)(x_1 - x_2)\Delta_3 - (x_2 - x_5)(x_2 - x_4 + x_2 - x_3)\Delta_5,$$

$$(x_2 - x_5)(x_3 - x_4)\Delta_5 - (x_0 - x_3)(x_2 - x_3 + x_1 - x_3)\Delta_3\big\} =: \max\{C, D\} \geq A - 2B. \quad (10)$$

Доведення. Використовуючи одно з представлень розділених різниць [13], (див. також у [14, с.14]), ми, для фіксованого $y \in (x_3, x_2)$, запишемо

$$\begin{aligned}
\Delta_4(f) &= (x_2 - x_4)[x_4, x_3, y, x_2; f]\Delta_4\big((x - x_3)(x - y)\chi(x, x_3)\big) + \\
&\quad + (x_1 - x_3)[x_3, y, x_2, x_1; f]\Delta_4\big((x - y)(x - x_2)\chi(x, y)\big) = \\
&= \frac{y - x_4}{x_1 - x_4}[x_4, x_3, y, x_2; f] + \frac{x_1 - y}{x_1 - x_4}[x_3, y, x_2, x_1; f], \\
\Delta_5(f) &= \frac{y - x_5}{x_2 - x_5}[x_5, x_4, x_3, y; f] + \frac{x_2 - y}{x_2 - x_5}[x_4, x_3, y, x_2; f], \\
\Delta_3(f) &= \frac{y - x_3}{x_0 - x_3}[x_3, y, x_2, x_1; f] + \frac{x_0 - y}{x_0 - x_3}[y, x_2, x_1, x_0; f].
\end{aligned}$$

Отже,

$$\begin{aligned}
\Delta_4(f) = \frac{(y - x_4)(x_2 - x_5)}{(x_2 - y)(x_1 - x_4)}\Delta_5(f) - \frac{(y - x_4)(y - x_5)}{(x_2 - y)(x_1 - x_4)}[x_5, x_4, x_3, y; f] + \\
+ \frac{(x_1 - y)(x_0 - x_3)}{(y - x_3)(x_1 - x_4)}\Delta_3(f) - \frac{(x_1 - y)(x_0 - y)}{(y - x_3)(x_1 - x_4)}[y, x_2, x_1, x_0; f].
\end{aligned} \tag{11}$$

Оскільки $y \in (x_3, x_2)$ і $f \in \Delta^3$ ($[a, b, c, d; f] \geq 0$), то маємо

$$\Delta_4 \leq \min_{x_3 < y < x_2} \left\{ \frac{(y - x_4)(x_2 - x_5)}{(x_2 - y)(x_1 - x_4)}\Delta_5 + \frac{(x_1 - y)(x_0 - x_3)}{(y - x_3)(x_1 - x_4)}\Delta_3 \right\}.$$

Знайшовши цей мінімум, бачимо, що $y_{\min} \in [x_3, x_2]$ для будь-яких $\Delta_5, \Delta_3 \geq 0$ і тому ми пишемо (9), беручи до уваги збіжність розділених різниць.

Доведемо першу нерівність у (10). Нехай $\max\{C, D\} = C$. Припустимо обернене, що

$$(x_1 - x_4)(x_2 - x_3)\Delta_4 < C. \tag{12}$$

З (11) маємо

$$\frac{(x_2 - y)(x_1 - x_4)}{(y - x_4)(x_2 - x_5)}\left(\Delta_4 - \frac{(x_1 - y)(x_0 - x_3)}{(y - x_3)(x_1 - x_4)}\Delta_3\right) \leq \Delta_5, \quad y \in (x_3, x_2).$$

Разом з (12) це породжує

$$E_1\Delta_4 := \left((x_1 - x_4)(x_2 - x_3) + (x_2 - x_4 + x_2 - x_3)\frac{(x_2 - y)(x_1 - x_4)}{y - x_4}\right)\Delta_4 <$$

$$\left((x_0 - x_3)(x_1 - x_2) + (x_2 - x_4 + x_2 - x_3)\frac{(x_2 - y)(x_1 - y)(x_0 - x_3)}{(y - x_4)(y - x_3)(x_1 - x_4)}\right)\Delta_3 = E_2\Delta_3.$$

Оскільки $\{x_j\}_{j=0}^n$ є рівновіддалені, або "майже рівновіддалені" , тобто такі, що існує $[a, b] \subset (x_3, x_2)$, для якого $E_1 \geq E_2 > 0$ з $y \in [a, b]$, то остання нерівність протиречить нерівності $\Delta_4 \geq \Delta_3$ (зазначимо, що a і b, як нулі деякої параболи, можуть бути росташовані дуже близько один до одного і у найгіршому випадку порушення рівномірності точок x_j, $a = b$). Випадок $C < D$ доводиться аналогічно.

Друга нерівність у (10) очевидна. Дійсно, якщо $C \geq D$, то $(x_0 - x_3)(x_1 - x_3)\Delta_3 \geq (x_2 - x_5)(x_2 - x_4)\Delta_5$ і тому $A - 2B \leq A - 2|\sqrt{((x_2 - x_5)(x_2 - x_4)\Delta_5)^2}| = C$. Лему 1 доведено.

2.3. Зафіксуємо $n > 3,\ j = 3, ..., n-1$ і будь-які $a, c, b \in [x_{j+3}, x_{j-5}] \cap I,\ a < c < b$. Позначимо

$$\widehat{h}_1 := c - a, \quad \widehat{h}_2 := b - c, \quad \widetilde{h}_1 := b - x_j + b - x_{j-1} + b - x_{j-2},$$

$$\widetilde{h}_2 := (b - x_j)(b - x_{j-1}) + (b - x_j)(b - x_{j-2}) + (b - x_{j-1})(b - x_{j-2}),$$

$$\widetilde{h}_3 := (b - x_j)(b - x_{j-1})(b - x_{j-2}).$$

Означимо функцію $\varphi_j \in C^1$, співпадаючу з $\Psi_3(x, x_j)$ майже скрізь,

$$\varphi_j := \varphi_j(x) := \varphi_j(x, a, c, b) := \alpha_j(x-a)_+^3 + \beta_j(x-c)_+^3 + \gamma_j(x-c)_+^2 + (1-\alpha_j-\beta_j)(x-b)_+^3,$$

де

$$\alpha_j = \frac{\widetilde{h}_1\widehat{h}_2^2 - 2\widetilde{h}_2\widehat{h}_2 + 3\widetilde{h}_3}{3\widehat{h}_1^2(\widehat{h}_1 + \widehat{h}_2)},$$

$$\beta_j = \frac{\widetilde{h}_1\widehat{h}_2(\widehat{h}_1 + \widehat{h}_2)(2\widehat{h}_1 - \widehat{h}_2) - \widetilde{h}_2(\widehat{h}_1^2 - 2\widehat{h}_2^2 + 2\widehat{h}_1\widehat{h}_2) - 3\widetilde{h}_3(\widehat{h}_2 - \widehat{h}_1)}{3\widehat{h}_1^2\widehat{h}_2^2)},$$

$$\gamma_j := \widetilde{h}_1 - 3\alpha_j(\widehat{h}_1 + \widehat{h}_2) - 3\beta_j\widehat{h}_2.$$

Зауважимо, що

$$\varphi_j(x) = \int_{-1}^{x}\int_{-1}^{t} \varphi_j''(u)dudt. \tag{13}$$

Коментар. Числа α_j і β_j обрані з двох відповідних умов так, щоб мати (13) (перша робить рівним нулю добуток всіх коефіцієнтів біля $(x - \cdot)^1$ у представленні Ψ_3 сумою $(x - \cdot)^r,\ r = 0, 1, 2, 3$, а друга робить те саме з усіма вільними коефіцієнтами, включаючи той, що утворюється першою умовою).

Таким чином,

$$\varphi_j(x, a, c, b) = \Psi_3(x, x_j), \quad x \in I \setminus [\min\{a, x_j\}, b] =: I \setminus \widehat{I}_j, \tag{14}$$

і якщо $h_j \leq \widehat{h}_1 < 10h_j$ і $h_j \leq \widehat{h}_2 < 10h_j$, то

$$\|\Psi_3(\cdot, x_j) - \varphi_j\| = \|\Psi_3(\cdot, x_j) - \varphi_j\|_{\widehat{I}_j} \leq c\, h_j^3. \tag{15}$$

§3. Доведення Теореми 1.

Конструкція кубічного 3-монотонного сплайну

3.1. Скрізь надалі $f \in \Delta^3$. Нехай $n > 4$. Для кожного $j = 4, ..., n-1$ позначимо $\Lambda_j := (x_{j-3} - x_j)\Delta_j$ і якщо

$$\Delta_{j+1} \le \Delta_j > \Delta_{j-1}, \tag{16}$$

то будемо писати $j \in W$. Для кожного $j \in W$ позначимо точку

$$d_j := \frac{(x_j + x_{j-1})\Lambda_{j+1} + (x_{j-1} + x_{j-2})\Lambda_j + (x_{j-2} + x_{j-3})\Lambda_{j-1}}{2(\Lambda_{j+1} + \Lambda_j + \Lambda_{j-1})},$$

що є центром параболи

$$P_j(x) := \Lambda_{j+1}(x - x_j)(x - x_{j-1}) + \Lambda_j(x - x_{j-1})(x - x_{j-2}) + \Lambda_{j-1}(x - x_{j-2})(x - x_{j-3}) =$$

$$= \big(\Lambda_{j+1} + \Lambda_j + \Lambda_{j-1}\big)(x - d_j)^2 + H_j,$$

де $H_j := \Lambda_{j+1}(d_j - x_j)(d_j - x_{j-1}) + \Lambda_j(d_j - x_{j-1})(d_j - x_{j-2}) + \Lambda_{j-1}(d_j - x_{j-2})(d_j - x_{j-3})$. Беручи до уваги першу нерівність у (10), нехай "майже рівновіддалені" x_j є такі, що

$$d_j \in I_{j-1}, \quad j \in W \tag{17}$$

(для рівновіддалених x_j таке включення гарановано). Введемо

$$Z := \{j - 1, j - 2 : \ j \in W\}$$

(тобто, всі пари індексів, що відповідають кінцям проміжку у (17)). Використовуючи (9) і (10), легко перевірити, що

$$\overline{H}_j \ge H_j \ge 0, \quad j \in W, \tag{18}$$

де $\overline{H}_j$ є найбільшим значенням H_j, коли $\Lambda_j(x_{j-2} - x_{j-1}) = \Lambda_{j+1}(x_{j-1} - x_j) + \Lambda_{j-1}(x_{j-3} - x_{j-2})$. Аналогічно, якщо у (9) ми маємо рівність, то $H_j = 0$.

Нехай

$$D := \{d_j : \ j \in W\}.$$

Відзначимо, що точки з D розташовані на розбитті x_j при наймні через один інтервал. Іншими словами, для будь-якого $j \in W$, індекси $j \pm 1$, що відповідають розбиттю x_j, не належать W (у гіршому випадку тільки $j \pm 2$ можуть бути у W). Зокрема, беручи до уваги (17), зауважимо, що якщо будь-яке

$$j \in \{3, 4, ..., n-1\} =: J$$

є таким, що $\Delta_{j+1} \le \Delta_j$, то завжди $(x_j, x_{j-1}) \cap D = \emptyset$, а якщо воно таке, що $\Delta_{j+1} > \Delta_j$, то завжди $(x_{j-1}, x_{j-2}) \cap D = \emptyset$. Останні два зауваження будуть використовуватися без спеціальних посилань.

Позначимо

$$V := J \setminus \big(W \cup \{j-1 :\ j \in W\}\big).$$

Замітимо, що $V = \{j :\ j-1 \in J \setminus Z\}$.

Введемо

$$Y := \{y_i\}_{i=0}^{k} := \{x_j :\ j \in (J \cup \{1,2\}) \setminus Z\} \cup D \cup \{-1,1\},$$

де точки y_i перенумеровано у зворотньому порядку і $n - [n/3] - 1 \le k \le n$.

Далі, для кожного $j \in J$, введемо нову функцію $\Psi_j = \Psi_j(x) \in C^1$. Для кожного $j \in V$, через $i(j)$ позначимо такий індекс i, при якому $y_i = x_{j-1}$, і покладемо

$$\Psi_j(x) := \begin{cases} \varphi_j(x, y_{i(j)}, y_{i(j)-1}, y_{i(j)-2}), & \text{якщо} \quad \Delta_{j+1} \le \Delta_j, \qquad (19) \\ \varphi_j(x, y_{i(j)+2}, y_{i(j)+1}, y_{i(j)}), & \text{інакше.} \qquad (20) \end{cases}$$

Для кожного $j \in W$, через $i^*(j)$ позначимо такий індекс i, при якому $y_i = d_j$, і покладемо

$$\Psi_j(x) := \varphi_j(x, y_{i^*(j)+1}, y_{i^*(j)}, y_{i^*(j)-1}), \qquad (21)$$

$$\Psi_{j-1}(x) := \varphi_{j-1}(x, y_{i^*(j)+1}, y_{i^*(j)}, y_{i^*(j)-1}). \qquad (22)$$

Означення $\Psi_j,\ j \in J$, завершено. Покладемо

$$\Psi_2(x) := \Psi_3(x, x_2) = 0, \quad \Psi_n(x) := \Psi_3(x, x_n) = (x - x_n)(x - x_{n-1})(x - x_{n-2}).$$

Таким чином, неперервно диференційовний на I кубічний сплайн

$$s(x) := L_3(x; x_n; f) + \sum_{j=3}^{n-1} \delta_j(f)\,(x_{j-3} - x_{j+1})\,\Psi_j(x), \qquad (23)$$

або еквівалентно,

$$s(x) := L_2(x; x_n; f) + \sum_{j=3}^{n} \Delta_j(f)\ (\Psi_j(x) - \Psi_{j-1}(x))\,, \qquad (24)$$

має свої вузли лише в Y.

3.2. Доведем (3). Оскільки

$$h_{j^*} \le |y_i - y_{i-1}| < 4\,h_{j^*}, \quad j = 1, ..., k, \qquad (25)$$

де h_{j^*} є довжина будь-якого найближчого до y_i проміжку I_j (з двох можливих), то оцінка (3) випливає з (8), (6), (23), (14), (15) і оцінки

$$|\delta_j| \le c\frac{\omega_4(f, h_j)}{h_j^4}, \quad j = 3, ..., n-1,$$

див., наприклад, [14, с.54]. А саме, якщо $x \in I_{j^*}$, то

$$|f(x) - s(x)| \le |f(x) - S_3(x)| + |S_3(x) - s(x)| \le$$

$$\le c\,\omega_4(f, 1/n) + \sum_{j=3}^{n-1} |\delta_j|(x_{j-3} - x_{j+1})\,|\Psi_3(x, x_j) - \Psi_j(x)| =$$

$$= c\,\omega_4(f, 1/n) + \sum_{j=\max\{3, j^*-5\}}^{\min\{n-1, j^*+4\}} |\delta_j|(x_{j-3} - x_{j+1})\,|\Psi_3(x, x_j) - \Psi_j(x)| \le c\,\omega_4(f, 1/n).$$

Отже, оцінку (3) доведено с одночасним доведенням (2).

Покажимо (1), тобто перевіремо, що $s''(x)$ неспадає на I. Заувжимо, що в усіх Ψ_j,

$$\mathrm{sign}\gamma_j = \begin{cases} 1, & \text{якщо} \quad \Delta_{j+1} \le \Delta_j, \\ -1, & \text{інакше,} \end{cases} \qquad j \in J. \tag{26}$$

Це буде зручно побачити разом з наступним. Нехай $j \in V^+$ (V^-), якщо справджується (19) ((20)), відповідно, тобто $V = V^+ \cup V^-$. Беручи до уваги (25), замітимо, що у Ψ_j з $j \in V^+$, $\alpha_j + \beta_j \ge 0$ завдяки рівновіддаленому, або "майже рівновіддаленому" розбиттю x_j, тоді як $\alpha_j \ge 0$ завжди (для всіх x_j). Обидва числа (тобто, $\alpha_j + \beta_j$ і α_j) ≤ 1. Аналогічно, якщо $j \in V^-$, то $\alpha_j \le 1$ завдяки x_j, тоді як $\alpha_j + \beta_j \le 1$ завжди. Обидва числа ≥ 0. Будемо використовувати ці чотири зауваження зі спеціальним посиланням $(*)$.

Зауваження 2. Саме ці симетричні умови, разом з (17) і Лемою 1, накладають обмеження на розбиття x_j. Для рівновіддалених точок вони гарантовано виконуються, на відміну, скажімо, від чєбишевського розбиття біля кінців інтервалу (у центральній частині чєбишевського розбиття теж все добре).

Стосовно чисел α_j і $\alpha_j + \beta_j$ у (21) а також α_{j-1} і $\alpha_{j-1} + \beta_{j-1}$ у (22), замітемо, що вони суттєво залежать тільки від розташування центрального вузла $y_{i^*(j)} = d_j$. А саме, якщо d_j знаходиться біля правого кінця I_{j-1} (див. (17)), то α_j і $\alpha_j + \beta_j$ "хороші", тобто задовольняють $(*)$ з $j \in V^+$, тоді як $1 \le \alpha_{j-1} + \beta_{j-1} < 1.5$ "погані" (тобто не задовольняють $(*)$) і $0 \le \alpha_{j-1} < 0.5$, інакше (якщо біля лівого кінця) α_{j-1} і $\alpha_{j-1} + \beta_{j-1}$ "хороші", тоді як $-0.5 < \alpha_j \le 0$ і $1 \le \alpha_j + \beta_j < 1.5$ "погані". (Фактично, 1.5 і -0.5 це грубі числа.) Будемо посилатись на "погані" властивості через $(**)$.

Таким чином, з (24) і (26) зразу помітимо, що

$$s''(y_i-) \le s''(y_i+), \quad y_i \in Y. \tag{27}$$

Далі зазначимо, що суму у (24) зручно розглядати у спадному порядку, тобто від n до 3, як і дивитися на неспадність s'' а ні на невід'ємність s''' на кожному (y_i, y_{i-1}). Переконаємося, що

$$s''(x) \nearrow, \quad x \in (y_i, y_{i-1}),\ i = 1, ..., k. \tag{28}$$

Нехай a_j (b_j) позначає найменший (найбільший) вузол з трьох вузлів кожної Ψ_j, відповідно. Замітемо, що

$$\Psi_j''(x) - \Psi_{j-1}''(x) = \begin{cases} 0, & \text{якщо} \quad x \in (-\infty, a_j], \\ 2(x_{j-3} - x_j), & \text{якщо} \quad x \in [b_{j-1}, +\infty), \end{cases} \qquad j = 4, ..., n. \tag{29}$$

Виділемо з (24) три доданки

$$\Delta_{j+1}\big(\Psi_{j+1}''(x) - \Psi_j''(x)\big) + \Delta_j\big(\Psi_j''(x) - \Psi_{j-1}''(x)\big) + \Delta_{j-1}\big(\Psi_{j-1}''(x) - \Psi_{j-2}''(x)\big) =: \overline{P}_j''(x), \tag{30}$$

і розглянемо

$$x \in (y_{i(j)+1}, y_{i(j)}) \cup (y_{i(j)}, y_{i(j)-1}) =: \widetilde{I}_{i(j)+1} \cup \widetilde{I}_{i(j)} =: \overline{I}_{i(j)}. \tag{31}$$

Маємо три прицепових ситуації: 1) якщо $j+1 \in V^-$, то $j \in V$; 2) якщо $j+1 \in V^+$, то $j \in V^+$ (і ніколи до V^-); 3) $j+1 \in V \cup \{\nu - 1 : \ \nu \in W\}$, $\ j \in W$, $\ j-2 \in V \cup W$. Перші два випадки є подібні, тому перевіремо тільки другий. Зауважимо, що Ψ_{j+1} і Ψ_j мають тільки два спільних вузла $y_{i(j)}$ і $y_{i(j)-1}$. Беручи до уваги (30) і (19), запишемо

$$s''(x) = A(x - y_{i(j)}) + B = A(x - x_{j-1}) + B \nearrow, \quad x \in \widetilde{I}_{i(j)},$$

де $A \geq (\Delta_{j+1} - \Delta_{j+2})(\alpha_{j+1} + \beta_{j+1}) + (\Delta_j - \Delta_{j+1})\alpha_j \geq 0$ завдяки тому, що $\Delta_{j+2} \leq \Delta_{j+1} \leq \Delta_j$ разом з $(*)$, а B є невід'ємна стала оскільки є (29).

Для отримання (28), у складному випадку 3), скористаємося тим, що "хороші" властивості $(*)$ у сумі з "поганими" $(**)$ будь-що разом дадуть (28). Більш точно, беручи до уваги (14) і (15), розглянемо для (31) три головні співвідношення (13), (18) і (25). Нагадаємо, у цьому випадку $y_{i(j)} = y_{i^*(j)} = d_j$. Завдяки (13) маємо

$$\int_{-1}^{x}\int_{-1}^{t} \overline{P}_j''(u)dudt = P_j(x)\chi(x, d_j), \quad x \in I \setminus \overline{I}_{i^*(j)}, \tag{32}$$

і більш того,

$$\int_{-1}^{x} \overline{P}_j''(t)dt = P_j'(x)\chi(x, d_j), \quad x \in I \setminus \overline{I}_{i^*(j)}. \tag{33}$$

Оскільки $\overline{P}_j''(x)$ має тільки три вузли і, більш того, центральний це d_j (тобто, центр P_j), то рівності (33) і (32) з $H_j \geq 0$ не можуть бути вірними обидві разом одночасно без (28), див. також (27). У якості додаткового зауваження, скажимо, що нерівність (25) дає достатні відстані між цими трьома вузлами, щоб сформувати досить гарно обмежене число $\overline{H}_j$ (див. (18)) у (32) без того, щоб зруйнувати (28) на $\overline{I}_{i^*(j)}$. Твердження (28), а отже і (1), доведено. Теорему 1 доведено.

Література

[1] Dzyubenko G.A., Kopotun K.A., Prymak A.V. Three-monotone spline approximation // J. Approx. Theory. – **162**. – 2010, – P. 2168-2183.

[2] Шведов А.С. Порядки коприближений функций алгебраическими многочленами // Мат. заметки. – 1981. – **29**. № 1. – С. 117-130.

[3] Konovalov V.N., Leviatan D. Shape preserving widths of Sobolev-type classes of s-monotone functions on a finite interval // Israel J. Math. – **133**. – 2003. – P. 239-268.

[4] Бондаренко А.В., Примак А.В. Отрицательные результаты в формосохраняющем приближении высших порядков // Матем. заметки. – **76**. № 6. – 2004. – С. 812–823.

[5] Kopotun K. A., Leviatan D., Prymak A.V., Shevchuk I. A. Uniform and Pointwise Shape Preserving Approximation by Algebraic Polynomials // Surveys in Approximation Theory. – 2011. – **6**. – P. 24-74.

[6] Konovalov V.N., Leviatan D. Estimates on the approximation of 3-monotone function by 3-monotone quadratic splines // East J. Approx. – 2001. – **7**. – P. 333-349.

[7] Prymak A.V. Three-convex approximation by quadratic spline with arbitrary fixed knots // East J. Approx. – 2002. — **8**. № 2. – P. 185-196.

[8] Shevchuk I.A. One construction of cubic convex spline // Proceedings of ICAOR. – 1997. – **1**. – P. 357-368.

[9] Leviatan D., Prymak A.V. On 3-monotone approximation by piecewise polynomials // J. Approx. Theory. – 2005. – **133**. – P. 147-172.

[10] Примак А.В. Згладжування зі збереженням форми 3-опуклих сплайнів 4-го степеня // Укр. мат. журн. – 2005. – **57**. № 2. – С. 277-283.

[11] Bondarenko A. V., Leviatan D., Prymak A.V. Pointwise Estimates for 3-monotone Approximation // J. Approx. Theory. – 2012. – **164**. – P. 1205-1232.

[12] Dzyubenko G. A., Gilewicz J. Nearly coconvex pointwise approximation // East Jour. on Approx. – 2000. – **6**, – P. 357-383.

[13] Popoviciu T. Sur quelques proprietes des fonctiones d'une ou de deux variables. Roclloa Mathematica. – 1934, – 85 p.

[14] Шевчук И.А. Приближение многочленами и следы непрерывных на отрезке функций. – Киев, Наукова думка, 1992. – 224 с.